

การพยาบาลสุขภาพชุมชน มิติการจัดบริการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนุช จิตตนนท์
รองศาสตราจารย์อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ
บรรณาธิการ

ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการผลิตตำราหลักคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การพยาบาลสุขภาพชุมชน: มาตรการจัดบริการ

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนุช จิตตสุนนท์

รองศาสตราจารย์อุษณีย์ เพชรรัชตะชาติ

พิมพ์ครั้งที่ 1: ธันวาคม 2558

พิมพ์ครั้งที่ 2: พฤศจิกายน 2559

ISBN : 978-616-271-282-1

จำนวน : 200 เล่ม

โรงพิมพ์ : ชานเมืองการพิมพ์

เลขทะเบียน M 0150607

วันลงทะเบียน 3 พค 2560

๘๑๐.๙๓๔๓

เลขเรียกหนังสือ

๗ 492

๒๕๕๙

109 หมู่บ้านรุ่งทิวาปาร์ค ถ.วงศ์วานิชย์

ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

สงวนสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

คำนำ

สำหรับ สำนัก การพยาบาลสุขภาพชุมชน มีจัดการจัดบริการ เริ่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ประกอบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน สำหรับนิสิตศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีคณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้สอนในรายวิชานี้เป็นผู้ร่วมเรียบเรียงคำรายนี้นี้

เนื้อหาในคำรายนี้นี้ประกอบด้วย 3 หน่วย หน่วยที่ 1 ระบบบริการสุขภาพชุมชน ประกอบด้วย 4 บท คือ บทที่ 1 ระบบบริการสุขภาพ บทที่ 2 ระบบบริการสุขภาพชุมชน บทที่ 3 นโยบายและแผนพัฒนาสุขภาพ และ บทที่ 4 นวัตกรรมสุขภาพ หน่วยที่ 2 แนวคิดและหลักการจัดการบริการสุขภาพชุมชน ประกอบด้วย 3 บท คือ บทที่ 5 แนวคิดการพยาบาลสุขภาพชุมชน บทที่ 6 กลยุทธ์การจัดการบริการสุขภาพชุมชน บทที่ 7 ระบบข้อมูลสุขภาพชุมชน หน่วยที่ 3 การจัดการบริการสุขภาพชุมชน ประกอบด้วย 5 บท คือ บทที่ 8 การจัดการบริการสุขภาพในโรงเรียน บทที่ 9 การจัดการบริการสุขภาพในครอบครัว บทที่ 10 การจัดการบริการสุขภาพในชุมชน บทที่ 11 การจัดการบริการสุขภาพในสถานประกอบการ และบทที่ 12 การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยในบทต่างๆมีความเชื่อมโยงกัน และรายละเอียดศึกษาได้จากเอกสารอ้างอิงท้ายบทนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำคำรายนี้นี้ คณาจารย์ผู้ร่วมเขียนทุกท่าน และ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการของคำรายนี้นี้ทุกท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.จริยาวัตร คงพิยัคฆ์ รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตฐา พานิชชาชีวะกุล และรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ สะพานเงิน และขอบคุณคุณหญิงกมลทิพย์ วิธสังข์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ ที่เป็นกำลังสำคัญในการรวบรวมรวม จัดการเอกสาร และจัดทำรูปเล่ม

รศ.ดร.วิมลมาศ จิตบุญศรี

รศ.อุษณีย์ เกษตรรัชตะชาติ

24 มีนาคม 2558

รายนามผู้เรียบเรียง

รศ.ดร.ปิยะนุช จิตตบุรุษ Ph.D. (Nursing)
ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผศ.ดร.อุมาพร ปุณฺณโสภรรม Ph.D. (Nursing)
ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อ.ยุคน พานทอง ศศ.ม (พัฒนาสังคม)
ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อ.วริศรา ไสร์จัจ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์)
ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รศ.อุษณีย์ เพชรวังตะขาคี วท.ม.
(สาธารณสุขศาสตร์)
ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผศ.ดร.อาภรณ์ทิพย์ บัวเขียวี ส.ศ.
(การพยาบาลสาธารณสุข)
ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อ.ณิรัตน์ ชื่นพัฒน์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์)
ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สารบัญ

	หน้า
หน่วยที่ 1 ระบบบริการสุขภาพชุมชน	
บทที่ 1 ระบบบริการสุขภาพ	1
แนวคิดและหลักการของระบบบริการสุขภาพ	3
โครงสร้างของระบบบริการสุขภาพ	4
ระบอบการเงินการคลังด้านสุขภาพ	6
หลักประกันสุขภาพ	7
การจัดบริการสาธารณสุข	10
บทที่ 2 ระบบบริการสุขภาพชุมชน	15
แนวคิดและหลักการของระบบบริการสุขภาพชุมชน	17
โครงสร้างระบบบริการสุขภาพชุมชน	18
การจัดบริการสุขภาพชุมชน	19
บทที่ 3 นโยบายและแผนพัฒนาสุขภาพ	27
แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 1-3	29
แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 4-8	30
แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 9	33
แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 10	34
แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 11	41
บทที่ 4 วิศวกรรมสุขภาพ	49
แนวคิดนวัตกรรมการสุขภาพ	51
นวัตกรรมการสุขภาพ	53
หน่วยที่ 2 แนวคิดและหลักการจัดการบริการสุขภาพชุมชน	
บทที่ 5 แนวคิดการพยาบาลสุขภาพชุมชน	67
แนวคิดชุมชน	69
แนวคิดการพยาบาลสุขภาพชุมชน	71
สมรรถนะพยาบาลชุมชน	72
บทบาทพยาบาลชุมชน	74
บทบาทหน้าที่ของพยาบาลในระดั้ปชุมชน	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 กลยุทธ์การจัดบริการสุขภาพชุมชน	83
แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	85
แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง	92
การสร้างเสริมพลังอำนาจ	101
กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายทางสังคม	105
บทที่ 7 ระบบข้อมูลสุขภาพชุมชน	115
แนวคิดระบบข้อมูลสุขภาพ	117
ระบบข้อมูลสุขภาพระดับปฐมภูมิ	122
หน่วยที่ 5 การจัดการบริการสุขภาพชุมชน	
บทที่ 8 การจัดการบริการสุขภาพในโรงเรียน	133
แนวคิดการจัดการบริการสุขภาพในโรงเรียน	135
การประยุกต์ใช้กระบวนการพยาบาลในการจัดการบริการสุขภาพ ในโรงเรียน	137
การประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ	176
บทบาทพยาบาลในการจัดการสุขภาพในโรงเรียน	181
บทที่ 9 การจัดการบริการสุขภาพในครอบครัว	189
แนวคิดครอบครัว	191
สุขภาพครอบครัว	194
การจัดการบริการสุขภาพในครอบครัว	195
การเยี่ยมบุคคลในบริบทครอบครัว	196
การใช้ครอบครัวเป็นทีมงาน	200
กระบวนการพยาบาลในการจัดการบริการสุขภาพในครอบครัว	202
บทที่ 10 การจัดการบริการสุขภาพแก่ชุมชน	215
ความสำคัญของการจัดการบริการสุขภาพแก่ชุมชน	217
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน	218
กระบวนการพยาบาลในการจัดการบริการสุขภาพแก่ชุมชน	222
บทที่ 11 การจัดการบริการสุขภาพในสถานประกอบการ	295
แนวคิดการจัดการบริการสุขภาพในสถานประกอบการ	297
กระบวนการพยาบาลในการจัดการบริการสุขภาพในสถาน ประกอบการ	300

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
	307
บทที่ 12	313
	315
	320
	375

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 ปัญหาสาธารณสุข นโยบายสาธารณสุข และผลการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-3	29
3.2 ปัญหาสาธารณสุข นโยบายสาธารณสุข และผลการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4-8	30
3.3 ยุทธศาสตร์ กลวิธี และบทบาทในการสร้างระบบสุขภาพพอเพียง	37
6.1 การเปรียบเทียบกระบวนการวางแผนกับกระบวนการ AC	90
6.2 การเตรียมประเด็น	97
7.1 แผนข้อมูลมาตรฐาน 21 แผน	125
7.2 การนำเสนอข้อมูลจากฐานข้อมูลการให้บริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (21 แผนมาตรฐาน)	127
8.1 ทำความเข้าใจภายใน 10 ท้า	153
8.2 อันตรายจากนันทนาการสุขภาพตามระดับชั้นของนักเรียน	160
8.3 แนวทางการให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา	165
8.4 หลักการจัดคู่มือ	170
8.5 การดูแลรักษาเบื้องต้นโรคปัญหาที่พบบ่อยในเด็กวัยเรียน	171
8.6 การปฐมพยาบาลเบื้องต้น/ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กวัยเรียน	173
10.2 หมวดที่ 1 สุขภาพดี	229
10.3 หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย	253
10.4 หมวดที่ 3 มีโอกาสศึกษา	254
10.5 หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า	236
10.6 หมวดที่ 5 ปลอดภัยในชีวิต	237
10.7 หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา	238
10.8 จำนวนและร้อยละของเด็กอายุ 0-24 เดือน ที่แม่ตรวจภาวะโภชนาการ	257
11.1 คุณลักษณะของปัจจัยที่เอื้อ ความแนวทิศสามทาง วิทยาลัยการระดับ	301
11.2 ตัวอย่างปัญหาสุขภาพหรือโรคจากการทำงานที่ควรรู้จัก	304
12.1 ชนิดของชุมชนและวิธีการทำจัดชุมชนที่ชุมชนสมาชิกต้องพึงประสงค์	336

สารบัญภาพประกอบ

บทที่ 1

ภาพ		หน้า
1.1	ปัจจัยนำเข้า การจัดบริการ และสมรรถนะของระบบบริการสุขภาพ	6
8.1	แผ่นทดสอบสายตา และอุปกรณ์เสริม (เปิด)	142
8.2	แว่นดูเพิ่ม	146
8.3	ลำดับการขึ้นของฟันแท้	151
8.4	ธงโภชนาการ	161
8.5	ปิรามิดธรรมาภิบาล	164
9.1	สัญลักษณ์ของแผนผังโครงสร้างครอบครัว	205
9.2	ตัวอย่างแผนผังโครงสร้างของครอบครัว	206
9.3	ตัวอย่างแผนผังนิเวศน์ของครอบครัว	206
10.1	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งนำเข้า การธนาคาร และผลิตภัณฑ์ของระบบชุมชน	224
10.2	ผังโครงสร้างองค์กรชุมชน	247
12.1	ขั้นตอนการผลิตน้ำประปา	326

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ		หน้า
10.1	องค์ประกอบของชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข	220
10.2	ชีวิตมีสุขภาพดี	258
10.3	วัฏจักรการประกอบอาชีพหลักของประชาชน	258
10.4	จำนวนการเกิดโรคอุจจาระร่วง	259
10.5	จำนวนผู้ป่วยโรคตับอักเสบเอในโรงงานแห่งหนึ่ง	259

บทที่ 1

ระบบบริการสุขภาพ

ผศ. ดร. อภรณ์ทิพย์ บัวเพชร

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียน/ผู้อื่นสามารถ

1. บอกแนวคิด หลักการของระบบบริการสุขภาพได้
2. อธิบายโครงสร้างของระบบบริการสุขภาพได้
3. ระบุกลไกการดำเนินงานของระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ และหลักประกันสุขภาพได้
4. ระบุการจัดบริการสาธารณสุขหรือการจัดบริการทางสุขภาพได้